

Protestantse gemeenten Groningen-Drenthe in zwaar weer. 'Geef ons maximaal ruimte voor maatwerk'

ACHTERGROND | Vlak voor zijn emeritaat maakt classispredikant Jan Hommes nog een ronde langs gemeenten in zijn regio. Op veel plaatsen in Groningen-Drenthe is de kerk in zwaar weer. 'Als het niet binnen de regels kan, dan maar erbuiten.'

Koos van Noppen - dinsdag 1 augustus 2023 om 16:07, aangepast 18:14

De vacaturetekst voor de werving van zijn opvolger staat al online maar Hommes heeft voordat hij met emeritaat gaat nog een paar drukke maanden voor de boeg. Hij maakt een ronde langs alle gemeenten in zijn regio om te praten over hun toekomst.

Het beleidsplan voor de komende vijf jaar, dat daarbij op de agenda staat, zet de lezer rechtop in de stoel. De uitroeptekens mag hij er zelf bij denken. Een paar speerpunten eruit. Er is een 'toenemende verlegenheid' om het geloofsgesprek te voeren. 'Als we niets doen, bestaat de kans dat het voeden van de spirituele traditie van het protestantse gedachtegoed over twintig tot dertig jaar is gereduceerd tot een 'museaal fenomeen'.'

predikantsplaatsen

Tweede speerpunt: de komende vijf jaar gaat één op de drie huidige voorgangers met emeritaat. Tweederde van de predikantsplaatsen in Groningen en Drenthe is dan in 2028 vacant (begin dit jaar was dat al eenderde). De helft van de vacatures betreft een parttime functie (0,5 fte of minder). De financiële draagkracht van gemeenten neemt zienderogen af: in 2018 hadden acht van de tien gemeenten nog geld genoeg om een fulltimer te kunnen benoemen, vorig jaar was dat al geslonken naar twee op de tien.

Derde: er is een snel oplopend tekort aan vrijwilligers, op allerlei niveaus. Zo is het lastiger ambtsdragers te vinden voor het werk in de lokale gemeente, laat staan dat zij staan te trappelen om zich te laten afvaardigen naar regionale of landelijke beleidsorganen.

'Toen hij via de catechese de smaak te pakken had gekregen, gaf hij de brui aan zijn toekomst als chemisch analist.'

Naast deze speerpunten zijn er de zorgen over teruglopende aantallen kerkgangers en de financiën. Je zou geen oog meer dicht doen, als je als classispredikant moet toezien op het reilen en zeilen van deze gemeenten.

geen heimwee

Maar Hommes heeft behalve zijn aangeboren optimisme nog een voordeel, vertelt hij. 'Ik heb altijd in kleine gemeenten op het platteland gewerkt. Je moest het met elkaar rooien en roeien met de riemen die je hebt. Ik ken geen heimwee naar stampvolle grote kerken, want die heb ik nooit meegemaakt.'

Er is nog iets wat hem tot een buitenbeentje maakt in de kring van zijn collega-classispredikanten: 'Ik ben pas op latere leeftijd bij de kerk betrokken geraakt, nadat ik mijn vrouw leerde kennen.' Toen hij via de catechese de smaak te pakken had gekregen, gaf hij de brui aan zijn toekomst als chemisch analist en koos hij voor theologie. 'Geen tel spijt van gehad.'

Geen kramp over de krimp dus. Wat niet wil zeggen dat hij mooi weer speelt, want de problemen laten zich niet wegredeneren. 'Wij zien een verscheidenheid aan gemeenten, een verscheidenheid aan processen en verscheidenheid aan oplossingen. Geef ons de ruimte voor maatwerk en help ons om in de diversiteit oplossingen te vinden. Ik begrijp heel goed dat het voor een dienstenorganisatie lastig is in die diversiteit ons te faciliteren, daarvoor hebben we elkaar nadrukkelijk nodig.'

kerkplekken

Uitgangspunt voor beleid is het openhouden van zoveel mogelijk kerkplekken. 'Veel kleine gemeenten hebben een vitale kern van vrijwilligers in de benen te krijgen die de kerk open zetten, koffie schenken en een predikant of een kerkelijk werker kunnen verwelkomen. Maar ze missen bestuurskracht en mensen die goed voorgesorteerd staan om ambtsdrager te zijn.'

'Laten we deze kernen maximaal faciliteren, desnoods met regionale teams. Vandaaruit kun je ook ruimte maken voor nieuwe initiatieven, buiten de huidige kerkelijke kaders om. Welke initiatieven dat zijn kan ik nu nog niet uittekenen; het is in die zin écht pionierswerk, out of the box. Ik heb weleens wat gefilosofeerd over 'mobiele pioniersplekken', met rondtrekkende teams voor jongeren en jonge gezinnen.'

We voeren het gesprek in Glimmen, een dorp onder de stad Groningen. Utrecht (lees: het landelijk dienstencentrum van de Protestantse Kerk in Nederland), is hier letterlijk en vooral figuurlijk ver weg. 'Zo'n discussie als op de laatste synodevergadering, over het verschil tussen voorgangers met een universitaire of hbo-opleiding, is in deze regio volstrekt achterhaald. Maar goed, blijkbaar moet-ie gevoerd.'

buiten de lijntjes

Of, een ander punt: 'Als je als gemeente te weinig ambtsdragers hebt, sta je met de huidige kerkerde al meteen met 10-0 achter. Ja, dan kun je een aparte status krijgen. Nodeloos ingewikkeld. Geef ons de vrijheid om het zo goed mogelijk te organiseren. Als het niet binnen de lijntjes kan, dan maar erbuiten.'

Iedere gemeente voor zich zou te klein zijn, maar als ze het beschikbare geld bij elkaar leggen, moet het haalbaar zijn.

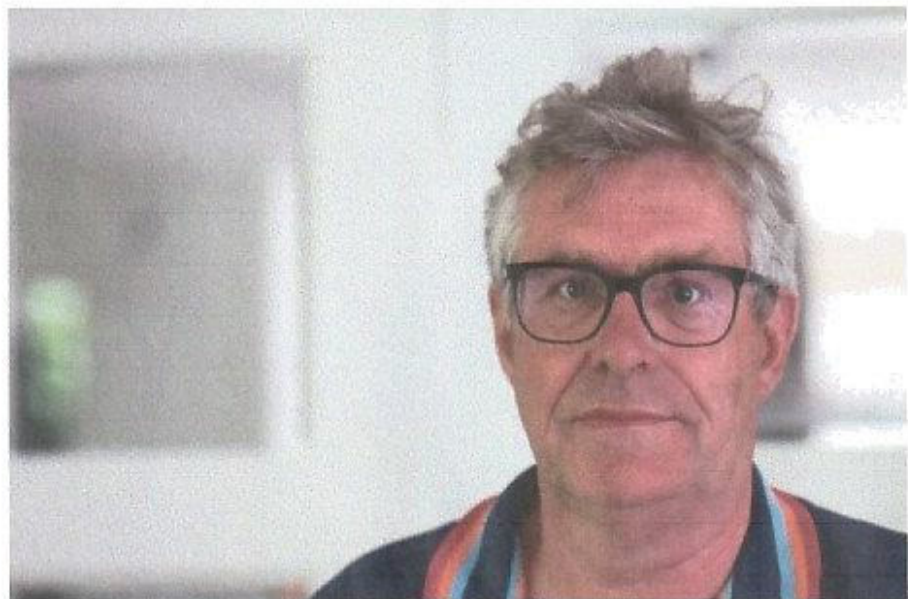
Het beleid van de (landelijke) kerk is lang gericht geweest op fusie: voeg kleine(re) gemeenten samen. 'Dat lost in een enkel geval misschien een probleem op, maar meestal niet. Elke gemeente heeft haar nestgeur en dorpscultuur. Die kun je niet op één hoop gooien, dat is de dood in de pot. Wij ontwikkelen liever een ander model: laat gemeenten samen optrekken. Verbind ze, laat ze samenwerken, maar zonder de loden last van een fusie.'

regio-predikant

Een mooi voorbeeld vind je in het Westerkwartier waar Ezinge en Aduard samen gaan optrekken op hun manier; of Zuid-Oost Drenthe waar een aantal gemeenten zich hebben verbonden in 'Kerken met Vaart'. Gaandeweg zien we wel wat er samen kan worden gedaan. Het samen zoeken naar een voorganger is een eerste stap. Of meer naar het noordoosten, in de regio Spijk, waar een groep kleine gemeenten overweegt om samen één predikant te beroepen in combinatie wellicht met kerkelijk werkers die als specialisten op hun gebied een bijdrage kunnen leveren.

Iedere gemeente voor zich zou te klein zijn, maar als ze het beschikbare geld bij elkaar leggen, moet het haalbaar zijn. Om zulke processen te begeleiden heeft Groningen-Drenthe als enige van de classes een 'regio-predikant' aangesteld, een unieke functie binnen de Protestantse Kerk in Nederland. Daar hebben we lang voor moeten knokken, want die aanstelling paste niet in de huidige structuur. Ik denk dan: maak de bestaande regelingen maximaal dienstbaar aan de huidige situaties. Welkom in de nieuwe wereld.'

Deze problematiek beperkt zich niet tot Groningen-Drenthe. In Zeeland, Noord-Holland, Gelderland, Brabant en Limburg zijn vergelijkbare situaties aan te wijzen. Gaat ieder voor zich het wiel uitvinden? 'Nou, wij zijn wel bezig het wiel uit te vinden, denk ik. Officieel is er nog niets geregeld, maar het is goed denkbaar de kerk op landelijk niveau haar voordeel doet met onze ervaringen.'

Jan Hommes, classispredikant in Groningen-Drenthe. 'Utrecht' is hier letterlijk en figuurlijk ver weg. - beeld Koos van Noppen